

narcocirculation, is raised more and more. The present situation of crimes in the given field is characterized by a high level of professionalism, a constant criminal's improvement of the studying mechanism of such actions.

The scientific understanding of a concept "a criminal professionalism in the field of illegal narcocirculation" – is a key to understand not only such main criminological categories as an essence of a present-day crime, its causality, the personality of a present-day professional criminal, but also to fight against the criminality in the field of illegal narcocirculation.

In the research there are analysed different points of view which concern a concept "the criminal professionalism". Taking into account the national and the foreign literature we suggest our determination to such negative phenomenon as the criminal professionalism in the field of illegal narcocirculation.

The highlighted characteristic of features of the criminal professionalism in the field of illegal narcocirculation. Each feature has its peculiar elements, by which they are displayed in the professional criminal activity. A special attention is given to skills (of a qualification). There are examined the latest means and the hiding tools of the given criminal activity.

There is analysed the typology of professional criminals in the field of illegal narcocirculation including the implementation by each of them the certain role. And on the basis of the learning of legal literature and the practical knowledge of the workers of the department of the fight with the drug trafficking of the Department of Interior of Ukraine it is given the criminological portrait of the person as a professional criminal in the field of illegal narcocirculation.

The criminological portrait has a theoretical and practical sense, allows to make the work more effective to fight against such negative phenomenon as the criminal professionalism in the field of illegal narcocirculation.

Keywords: criminality, professional crime, criminal professionalism, illegal narcocirculation.

Красій М.О.

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ВЗАЄМОЗУМОВЛЕНOSTІ І ВЗАЄМОДІЇ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ТА КРИМІНАЛЬНОЇ ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

УДК 343.13

Актуальність даної теми обумовлена недостатнім рівнем дослідження взаємозумовленості і взаємодії кримінально-правової та кримінальної процесуальної політики і як наслідок це може негативно вплинути на реалізацію кримінальної процесуальної політики.

Кримінально-правова, кримінальна процесуальна, кримінально-виконавча і кримінологічна підсистеми політики у сфері боротьби зі злочинністю є самостійними, взаємозумовлюючими і взаємодіючими підсистемами політики у сфері боротьби зі злочинністю, які спрямовані на зниження рівня злочинності у державі.

Метою даної статті є дослідження взаємозумовленості і взаємодії кримінально-правової та кримінальної процесуальної політики.

Аналіз останніх досліджень. Серед українських науковців які досліджували питання взаємозумовленості і взаємодії кримінально-правової та кримінальної процесуальної політики слід відзначити В. І. Борисова, О. Б. Загурського, П. Л. Фріса та ін.

Аналізу особливостей взаємозумовленості і взаємодії кримінально-правової та кримінальної процесуальної політики присвячені наукові праці зарубіжних учених: М. С. Алексєєва, А. В. Арендаренко, В. Г. Даєва, М. І. Загороднікова, І. О. Зінченко, О. В. Єпіфанової, Ю. О. Ляхова, А. Л. Репецької, І. Г. Смірнов, О. З. Челохсаєва.

Виклад основного матеріалу. Досліджуючи кримінально-процесуальну політику держави, ми звернули увагу на те, що переважна більшість науковців не вважає її самостійним напрямком правової політики. О. З. Челохсаєв вважає, що термін «кримінально-процесуальна політика» вкрай рідко зустрічається в юридичній літературі. В кращому випадку про окремі елементах реальної кримінально-процесуальної політики кажуть, розмірковуючи про кримінальну політику держави. Тому ми змушені звернутися до існуючих концепцій кримінально-правової політики. В юридичній літературі є безліч визначень кримінальної політики» [1].

Н. В. Загородников, Н. А. Стручков відзначали, що «кримінальна політика являє собою такий напрям радянської політики, в рамках якого формуються вихідні вимоги боротьби зі злочинністю за допомогою розробки і здійснення широкого кола запобіжних заходів, створення і застосування правових норм матеріального, процесуального та кримінально-виконавчого права, що

встановлюють криміналізацію і пеналізацію, а коли потрібно — декриміналізацію діянь, а також за допомогою визначення кола допустимих в боротьбі зі злочинністю заходів державного примусу» [2, с. 4].

Слід зауважити, що спочатку кримінальна політика розглядалася як організація кримінального законодавства у відповідності з початками природного права, особливостями національної культури; діяльністю держави у боротьбі зі злочинністю. У цьому зв'язку слід зазначити, що і сьогодні питання про сутність кримінальної політики не втратило своєї дискусійності, про що свідчить аналіз спеціальної літератури, присвяченої політиці, тоді як проблеми кримінально-процесуальної політики майже не зачіпаються в науці. Тим більше не обговорювалося, наскільки кримінально-процесуальна політика відображає соціальні цінності кримінального судочинства і слідує їм.

При виборі найбільш оптимального підходу до вирішення питання про природу кримінальної політики слід враховувати, що політика — це не тільки сукупність процесів у державі, пов'язаних з впливом установок на зміст і виконання поставлених цілей, але і управління ними.

Звичайно, мова в першу чергу йде про вирішення кримінально-правових питань, пов'язаних з криміналізацією — декриміналізацією, пеналізацією — депеналізацією і т. п. Разом з тим цілком обґрунтовано вчені вказують на службову роль кримінально-процесуальних відносин стосовно відносин кримінально-правових. Отже, реалізація кримінально-правової політики немислима без кримінально-процесуальної політики і навпаки [3, с. 61-62].

Кримінальна політика включає ряд взаємообумовлених, але разом з тим, відносно самостійних складових: кримінально-правову, кримінально-процесуальну, кримінально-виконавчу, поштенітенціарну, превентивну та оперативно-розшукову [4].

Кримінально-правова політика — це системоутворюючий (основоположний) елемент політики у сфері боротьби зі злочинністю, яка розробляє стратегію і тактику, формулює основні завдання, принципи, напрями і цілі кримінально-правової дії на злочинність, засоби їх досягнення, і виражається в нормах кри-

мінального закону, практиці їх застосування, актах офіційного тлумачення кримінально-правових норм та постановах Пленуму Верховного Суду України [5, с. 68].

На думку А. В. Арендаренко, «кримінально-правова політика становить собою напрямок діяльності законодавчих і правозастосовчих органів та організацій по виробленню загальних положень кримінального законодавства, встановленню кола злочинних діянь і системи покарань, розробці санкцій у нормах про конкретні склади злочинів та обранню справедливих і доцільних заходів впливу (покарань, адміністративних і громадських заходів) щодо осіб, визнаних винними у вчиненні злочинів» [6, с. 265].

Єпіфанова О. В. зазначає, що «метою кримінально-правової політики є вплив на злочинність шляхом розробки теоретичних концепцій, спрямованих на протидію та попередження злочинності; формування узгодженого кримінального, кримінально-процесуального, кримінально-виконавчого законодавства, регулювання практики їх застосування.

Кримінально-правова політика покликана вирішувати наступні задачі:

- захист особи, власності держави та інших охоронюваних кримінальним законом об'єктів (інтересів) від злочинного посягання;

- розробка і прийняття нормативних актів, цільових програм, що дозволяють здійснювати протидію та попередження злочинності;

- своєчасне використання різних методів кримінально-правової політики, а саме: криміналізації і декриміналізації, пеналізації та депеналізації, диференціації та індивідуалізації кримінальної відповідальності з метою підвищення ефективності дії кримінального законодавства;

- тлумачення чинного законодавства в сфері протидії злочинності з метою з'ясування і роз'яснення його точного змісту;

- виявлення ефективності діяльності правоохоронних органів по застосуванню на практиці інститутів і норм кримінального права;

- недопущення порушення взаємозв'язку між нормами кримінального права і нормами різних галузей законодавства» [7, с. 73-74].

Таким чином, слід погодитися з тими вченими, котрі розглядають кримінальну політику як сукупність складових її елементів, серед яких виділяється і кримінально-процесуальна політика [3, с. 63]. А. Л. Репецька зазначає, що «кримінально-процесуальна політика є однією із складових частин державної кримінальної політики» [8, с. 9], крім того Смірнова І. Г. зауважує, що «державна кримінальна політика за визначенням не може бути реалізована виключно нормами кримінального права на відміну, до речі, від кримінально-правової політики». Таким чином, на нашу думку, незастосовне вузьке розуміння кримінальної політики, якої дотримується ряд вчених. Ще одне питання, яке потребує свого вирішення, – це засоби кримінально-процесуальної політики. З одного боку, відзначається, що політика боротьби зі злочинністю залежить від внутрішнього і зовнішнього становища країни. Разом з тим традиційно вважається, що кримінальна політика – це політика внутрішня. Однак міжнародні відносини і кримінально-процесуальна діяльність взаємозумовлені, що забезпечується сукупністю таких обставин [3, с. 63].

Як вдало зазначає П. Л. Фріс, «кримінально-правова політика вимагає відповідності, в першу чергу, з кримінально-процесуальною політикою. У кримінально-процесуальній політиці кримінально-правова політика одержує свою деталізацію. Так, для сучасної кримінально-процесуальної політики це і забезпечення законності досудового та судового слідства, і забезпечення об'єктивності судового розгляду справи, і участі захисника на попередньому слідстві, і ін.» [9, с. 165].

У концепції кримінально-процесуальної політики, зокрема, повинні отримати відображення: а) її цілі та завдання; б) принципи побудови і реалізації; в) реальна оцінка середовища функціонування органів кримінальної юстиції; г) характеристика чинного кримінально-процесуального законодавства, а також напрямків його оновлення; д) оцінка діяльності судової системи і правоохоронних органів; е) засоби і способи досягнення мети і вирішення

поставлених завдань, включаючи ставлення до правових гарантій безпеки реальних і потенційних учасників кримінального процесу, кримінально-процесуальним примусу, лібералізації та диференціації кримінального судочинства; ж) передбачувані терміни реалізації.

Системну і науково обґрунтовану базу концепції кримінально-процесуальної політики повинні становити: а) безгрішна статистика, б) оптимальний розрахунок матеріальних та кадрових ресурсів, в) кримінологічне прогнозування [4].

М. С. Алексєєв і В. Г. Даєв вважають, що під кримінально-процесуальною політикою... слід розуміти основні напрями правотворчої діяльності держави і правозастосовчої діяльності компетентних державних органів по боротьбі зі злочинністю шляхом реалізації кримінального закону при найсуворішому дотриманні соціалістичної законності, а також шляхом виявлення і усунення причин і умов, що сприяють здійсненню злочинів [10, с. 98].

Схоже визначення кримінально-процесуальної політики дав Ю. О. Ляхов: «Кримінально-процесуальна політика — це основні напрями правотворчої діяльності держави і правозастосовчої діяльності відповідних державних органів і посадових осіб у сфері розслідування та вирішення кримінальних справ. Кримінально-процесуальна політика повинна звільнитися від цілей, що знаходяться за межами кримінального процесу» [11, с. 104].

П. Л. Фріс зазначив, що «кримінально-процесуальна політика є складовою загальної політики України у сфері боротьби зі злочинністю, що визначає основні напрями правотворчої діяльності держави і правозастосовної діяльності відповідних державних органів у сфері досудового розслідування і судового вирішення кримінальних справ» [5, с. 102].

На думку І. Г. Смірної, «кримінально-процесуальна політика є самостійним напрямком державної соціальної політики, яка повинна розглядатися через свій похідний характер як самостійний елемент кримінальної державної політики, яка виступає у взаємозв'язку з кримінально-правовою політикою та кримінально-виконавчою.

Кримінально-процесуальна політика повинна орієнтуватися на призначення кримінального судочинства захищати права особистості, суспільства і держави не лише від злочинних посягань, але і від їх наслідків, забезпечувати баланс законних інтересів і безпеку» [3, с. 63-65].

О. Б. Загурський зазначає, що «кримінально-процесуальна політика є не що інше як прояв держави свого ставлення до вирішення питань щодо порушення кримінальних справ, їх розслідування, судового розгляду і вирішення» [12, с. 152].

В. І. Борисов вважає, що «кримінально-правова політика є змістом кримінально-процесуальної політики і зумовлює підстави обрання відповідних форм її реалізації заходами останньої» [13, с. 306].

Взаємозв'язок кримінально-правової та кримінальної процесуальної політики України прослідковується на таких рівнях: доктринальному, законодавчому (правотворчому), правозастосовчому, правовиконавчому та концептуальному [14].

Доктринальний рівень. Наукові дослідження на рівні кандидатських та докторських дисертацій [15, с. 132]: взаємозв'язок правової природи кримінально-правової та кримінальної процесуальної політики, їх ефективності, особливості взаємозв'язку завдань, принципів, напрямів, рівнів реалізації;

Законодавчий (правотворчий) рівень. Розробка та прийняття кримінально-правових актів і директивних (підзаконних) документів [16, с. 21], які будуть забезпечувати реалізацію завдань кримінальної процесуальної та кримінально-правової політики;

Правозастосовчий рівень. Забезпечення ефективності кримінально-правової [15, с. 132] та кримінальної процесуальної політики через правильне застосування правозастосовними органами кримінально-правових норм;

Правовиконавчий рівень. Охоплює сферу дотримання кримінально-правових норм, що здійснюється переважною більшістю громадян нашої країни [17, с. 7];

Концептуальний рівень. Необхідно виробити вже давно потрібну нам Концепцію, в якій повинна відобразитися офіційно викладена система відповідних положень, які виражають правову

природу, мету і завдання, ефективність кримінально-правової [15, с. 132] та кримінальної процесуальної політики, забезпечення її відповідності міжнародним стандартам.

Висновки. В результаті проведеного дослідження можна зробити наступні висновки:

1. Цільове призначення кримінально-правової і кримінальної процесуальної політики полягає в тому, щоб:

- захищати права особи, власність держави та інші охоронювані кримінальним законом об'єкти від злочинного посягання;
- розробляти і приймати нормативні акти, цільові програми, що дозволяють здійснювати протидію та попередження злочинності;
- своєчасно використовувати різні методи кримінально-правової політики, а саме: криміналізацію і декриміналізацію, пеналізацію та депеналізацію, диференціацію та індивідуалізацію кримінальної відповідальності з метою підвищення ефективності дії кримінального законодавства;
- тлумачити чинне законодавство в сфері протидії злочинності з метою з'ясування і роз'яснення його точного змісту;
- виявляти ефективність діяльності правоохоронних органів по застосуванню на практиці інститутів і норм кримінального права;
- недопускати порушення взаємозв'язку між нормами кримінального права і нормами різних галузей законодавства.

2. Кримінально-правова та кримінальна процесуальна політика є взаємозумовлюючими і взаємодіючими, але одночасно і відносно самостійними складовими політики у сфері боротьби зі злочинністю, оскільки основним завданням кримінально-правової політики є розробка і прийняття нормативних актів та підзаконних документів, а останньої — розслідування і вирішення кримінальних проваджень. Порушення взаємозумовленості і взаємодії між підсистемами політики у сфері боротьби зі злочинністю є недопустимими, оскільки вилучення з цієї системи хоча б однієї складової, робить всі її інші частини неефективними.

1. Челохсаев О. З. *О понятии уголовно-процессуальной политики, [Электронный ресурс]: / О. З. Челохсаев – Режим доступа: <http://www.center-bereg.ru/13185.html>*
2. Загородников Н. И. *Направление изучения уголовного права / Н. И. Загородников, Н. А. Стручков // Советское государство и право – 1981. – № 7. – С. 4.*
3. Смирнова И. Г. *Уголовно-процессуальная политика: некоторые суждения о ее сущности, социальной обусловленности и месте в уголовной политике, [Электронный ресурс]: / И. Г. Смирнова – Режим доступа: <http://cj.isea.ru/pdf.asp?id=5947>*
4. Зинченко И. А. *Уголовно-процессуальная политика в контексте уголовной политики государства / И. А. Зинченко // Вісник Академії митної служби України. Сер. : Право. – 2012. – № 1. – Режим доступа: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vamsup_2012_1\(8\)_19.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vamsup_2012_1(8)_19.pdf)*
5. Фріс П. Л. *Політика у сфері боротьби зі злочинністю і права людини [монографія] / П. Л. Фріс. – Надвірна: Вид-во ЗАТ «Надвірнянська друкарня», 2009, – 168 с.*
6. Арендаренко А. В. *Реализация принципа социальной справедливости в современном уголовном праве [монография] / А. В. Арендаренко – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2007. – 351 с.*
7. Епифанова Е. В. *Концепция уголовно-правовой политики России как средство управления процессом противодействия преступности / Е. В. Епифанова // Вестник Самарской гуманитарной академии. Серия «Право». – 2009. – №2 (6). – С. 72-76.*
8. Репецкая А. Л. *Винновное поведение потерпевшего и принцип справедливости в уголовной политике [монография] / А. Л. Репецкая – Иркутск: Изд-во ИГУ, 1994, – 119 с.*
9. Фріс П. Л. *Кримінально-правова політика: [монографія] / П. Л. Фріс. – Київ, : Атіка, 2005. – 382 с.*
10. Алексеев Н. С. *Уголовно-процессуальная политика Советского государства на современном этапе / Н. С. Алексеев, В. Г. Даев // Правоведение – 1977. – №5. – С. 98.*
11. Ляхов Ю. А. *Сущность и тенденции развития уголовно-процессуальной политики Российской Федерации: Дисс. ...докт. юр. наук: 12.00.09 / Саратовская государственная юридическая академия. – Ростов-на-Дону, 1994. – 414 с.*
12. Загурський О. Б. *Питання кримінально-процесуальної політики України / О. Б. Загурський // Вісник Академії адвокатури України – 2011. – №3 (22). – С.149-154.*

13. Борисов В. І. Державна політика у сфері боротьби зі злочинністю та її напрямки / В. І. Борисов // Проблеми боротьби зі злочинністю. – 2009, – №100. – С. 305-312.
14. Загурський О. Б. Взаємозв'язок кримінальної процесуальної та кримінально-правової політики України на концептуальному рівні, [Електронний ресурс]: / О. Б. Загурський – Режим доступу: http://legalactivity.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=380:101012-22&catid=51:5-1012&Itemid=63&lang=ru
15. Загурський О. Б. До питання про необхідність дослідження проблем кримінально-правової політики України / О. Б. Загурський // Публічне право – 2013. – № 1 (9). – С. 128-133.
16. Борисов В. І. Поняття кримінально-правової політики / В. І. Борисов, П. Л. Фріс // Вісник Асоціації кримінального права України – 2013. – № 1 (1). – С. 15-31.
17. Борисов В. І. Ефективність кримінально-правової політики. / В. І. Борисов, П. Л. Фріс // Вісник Асоціації кримінального права України – 2014. – № 1(2). – С. 1-18.

Красій М. О. Деякі питання взаємозумовленості і взаємодії кримінально-правової та кримінальної процесуальної політики

Стаття присвячена дослідженню взаємозумовленості та взаємодії кримінально-правової та кримінальної процесуальної політики

Ключові слова: кримінально-правова політика, кримінальна процесуальна політика

Красий М. Е. Некоторые вопросы взаимообусловленности и взаимодействия уголовно-правовой и уголовной процессуальной политики

Статья посвящена исследованию взаимообусловленности и взаимодействия уголовно-правовой и уголовной процессуальной политики

Ключевые слова: уголовно-правовая политика, уголовная процессуальная политика

Krasiy M. O. Some questions the codependence and interaction of criminal-legal and criminal procedure policy

The article is devoted to the study codependence and interaction of criminal law and criminal procedure policy.

As a result of the conducted research the author makes the following conclusions:

1. The purpose of the criminal law and criminal procedure policy is to:
 - protect individual rights, state property and other objects protected by criminal law against criminal assault;
 - to develop and adopt regulations that target program that allows you to combating and preventing crime;
 - timely use of various methods of penal policy, namely: the criminalization and decriminalization, penalization and depenalization, differentiation and

individualization of criminal responsibility with the aim of increasing the effectiveness of criminal legislation;

- to interpret the existing legislation in the sphere of combating crime to ascertain and clarify its precise meaning;
- identify the effectiveness of law enforcement agencies for use in practice of institutions and norms of criminal law;
- to prevent disturbance of the relationship between criminal law and norms of various branches of law.

2. Criminal-legal policy and criminal procedure policy are interdependent and interacting, but also relatively independent of policy in the fight against crime, because the main task of penal policy is the development and adoption of regulations and regulatory documents, and the last - investigation and resolution of criminal proceedings. Violation of interdependence and interaction between subsystems policies in the fight against crime is unacceptable because removal from this system of at least one component, it makes all the other parts ineffective.

Keywords: criminal-legal policy, criminal procedure policy

Лутак Т.В.

СУБ'ЄКТ ЗЛОЧИНУ «НЕЗАКОННЕ ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ НЕГЛАСНОГО ОТРИМАННЯ ІНФОРМАЦІЇ» (СТ. 359 КК УКРАЇНИ)

Проблема визначення суб'єкта незаконного використання спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації (далі – СТЗНОІ) неоднозначна. Окремі автори – П.С. Берзін, Л.Б. Ільковець, М.І. Хавронюк – аналізували це питання в межах оглядового дослідження складу ст. 359 КК України в рамках науково-практичних коментарів до КК України, але їхні думки з цього приводу мають різний, іноді протилежний зміст. Для з'ясування того, яке коло осіб становить суб'єкт злочину, передбаченого ст. 359 КК України, слід, по-перше, усвідомити, який зміст має термін «суб'єкт злочину» в сучасному кримінальному праві України, та, по-друге, розкрити різницю між загальним і спеціальним суб'єктом злочину. Частина 1 ст. 18 КК України визначає суб'єктом злочину фізичну осудну особу, яка вчинила злочин у віці, з якого відповідно до КК України може наставати кримінальна від-